

A TÁNCTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT HÍRLEVELE

X. évfolyam 2. szám, 2017. augusztus 31.

Szerkesztik: Bolvári-Takács Gábor, Major Rita

Beszámoló a Magyar Táncművészeti Egyetem NKFIH-kutatócsoportja második kutatási évének eredményeiről

A kutatócsoport tagjai *A magyar színpadi táncművészet történetének forrásai 2.* című, K 115676 nyilvántartási számú, négy éves futamidejű (2015–2019) kutatás keretében 2016. szeptember 1. és 2017. augusztus 31. között az alábbi feladatokat végezték el:

I. A kutatócsoport tagjai által elvégzett feladatok

Bolvári-Takács Gábor vezető kutató (témája: A színpadi táncművész-képzés magyarországi intézményesülése a 20. század második felében) második éves vállalása a munkaterv szerint az Állami Balett Intézet levéltári iratanyagának feldolgozása volt. Ezt el is kezdte, előbb azonban befejezte az előző évi kutatás (nyomtatott források összegyűjtése) eredményeként összeállított dokumentumgyűjtemény sajtó alá rendezését. A *Táncos tanévek. Szemelvénygyűjtemény a Magyar Táncművészeti Egyetem történetéhez (1950–2017)* címen megjelent kötet kézírata 1,5 millió n terjedelmű, mintegy 250 forrást tesz közzé, a bevezető tanulmány után négy fejezetben: Az intézmény működését megalapozó jogforrások, Intézményvezetői beszámolók és interjúk, Sajtószemelvények az intézmény munkájáról, Vizsgaelőadások kritikái. Részt vett és előadott számos konferencián, szerkesztője volt két könyvnek és több szakmai publikációja megjelent.

Kovács Ilona kutató második éves vállalása a munkaterv szerint a táncoktatás zeneoktatási összefüggései hazai és nemzetközi vonatkozásainak kutatása volt. Ennek keretében vizsgálta a zene- és táncoktatás összefüggéseit az Állami Balett Intézet oktatásában, valamint Dohnányi Ernő művészetét, különös tekintettel kompozíciói és a táncművészet kapcsolatára. Folytatta az ÁBI tanterveinek átnézését és feldolgozását, amelyet az első kutatási évben megkezdett. Interjút készített Roboz Ágnessel és Mák Magdával, az ÁBI alapítói tanáraival – többek között – az ÁBI-ban folyó zeneoktatásról („*Szabálytalan*” *pas de deux – beszélgetés zenéről és táncról Roboz Ágnessel és Mák Magdával*, kézirat). Kutatásokat végzett Budapesten, az OSZK-ban Dohnányi Ernő – Galafrés Elsa: *A szent fáklya* című tánclegendájával kapcsolatban. Publikációi jelentek meg mindkét kutatási témájában, több konferencián vett részt hallgatóként és előadóként.

Fuchs Lívia az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Táncarchívuma egyes leltározatlan és feltáratlan hagyatékainak feldolgozását végzi. Második éves vállalása a munkaterv szerint Milloss Aurél és Turnay Alice hagyatékainak feldolgozása volt. Ennek eredményeként megtörtént a 14. és 55. nyilvántartási számú hagyatékok (Milloss Aurél és Turnay Alice) előrendezése, feltárása, hagyatéki leltár készítése. Az elkészült részletes, analitikus hagyatéki leltárok a Táncarchívumban (nyomtatott formában) a kutatók rendelkezésére állnak (kézirat). További eredmény volt a velencei (Olaszország) Cini Alapítvány birtokában lévő Milloss Aurél hagyatéka magyar vonatkozású dokumentumainak átválogatása, a kiválasztott írásos dokumentumokról másolatok beszerzése. A Cini Alapítvány birtokában lévő Milloss Aurél hagyatékból a magyar nyelvű levelezés (Milloss saját és Oláh Gusztáv, Márkus László, Tóth Aladár Millosshoz írt leveleinek) előkészítése publikálásra (kézirat). Emellett publikálta a korábban általa feldolgozott Hirschberg Erzsébet hagyatéki nyilvántartást.

Gara Márk második éves vállalása a munkaterv szerint az Oláh Gusztávra vonatkozó adatok feltárása a Magyar Állami Operaház Archívumában, Orosz Adél interjú elkészítése, egy nyugat-európai táncutatói központ felkeresése és a helyben lévő dokumentumok felmérése volt. Az Operaház archívumának feltérképezése csak részben sikerült, mert közben az intézmény bezárt. Az 1940-es 50-es évek operaházi hangulatának, az alkotás lehetőségeinek mélyebb megismerése miatt átnézte a *Szabad Nép* operaházzal foglalkozó cikkeit 1945-től 1956-ig. Münchenben, Oláh Gusztáv halálának helyszínén bejutott a Deutsches Theatermuseumba, ahol Oláh 1956-os tervezéséhez (*Hovanscsina*) kapcsolódó fotó- és recenzió anyagot nézte át. Az Orosz Adél interjút nem sikerült egyeztetnie, ellenben sikerült interjút készítenie Horváth Zoltánnal, Oláh Gusztáv egyetlen, még életben lévő

operarendező tanítványával, valamint Lengyel György színházrendezővel. Folytatta doktori tanulmányait a Színház- és Filmművészeti Egyetemen és több konferencián előadott.

Péter Petra második éves vállalása a munkaterv szerint a nyolcvanas években újjáéledő moderntánc irányzatok vonatkozásainak kutatása volt. Ennek keretében elvégezte az Új Előadóművészeti Alapítvány archívumának előrendezését. A forrásokat típus és tartalom (kis- és nagynyomtatvány, hivatalos levelezés, belső szakmai feljegyzések, az intézmény napi működésével kapcsolatos nyilvántartások, kéziratok) szerint rendezte. A dokumentumok között található a Kreatív Mozgás Stúdió, a Kortárs Táncszínházi Egyesület, a Budapest Tánciskola, a Budapest Táncművészeti Szakközépiskola és a Budapest Kortárstánc Főiskola működésével kapcsolatos dokumentumok az 1980-as évek elejétől napjainkig. Leírta az előző kutatási időszakban Angelus Ivánnal és Fuchs Líviával rögzített forrásértékű interjút (nyers változatban kb. 500.000 n), a szerkesztése folyamatban van. Az év során konferencia előadása is volt.

Major Rita szenior kutató (témája: A magyar színpadi tánc történet forrásai a korabeli tudósítások, kritikák, esztétikai jellegű viták, értekezések tükrében) második éves vállalása a munkaterv szerint *A Hét* tánc vonatkozású cikkei az 1920-as évek végéig (gyűjtés és résztanulmányok: francia hatások *A Hét* című folyóiratban, illetve *A Hét* mint a *Nyugat* előzménye), valamint *A Nyugat és a tánc* c. szöveggyűjtemény megjelentetése volt. Ennek alapján megtörtént *A Hét* c. folyóirat (1890–1924) táncvonatkozású cikkeinek összegyűjtése, kiegészítve a *Színházi Hét* (1910–1913) folyóirat cikkeivel. Ebből a résztanulmány elkészült (kéziratban). Befejezte *A Nyugat és a tánc* szöveggyűjtemény sajtó alá rendezését (bevezető tanulmány, lábjegyzetek), a kötet megjelent. A most és az előző OTKA-kutatás során feltárt anyagokra is figyelemmel, az első országos érettségi tételkészítő bizottság elnökeként részt vett a középfokú művészeti oktatási intézmények számára készített „Ágazaton kívüli érettségi tárgyakhoz” tartozó *Táncos ismeretek* érettségi tárgy kidolgozásában.

Tóvay Nagy Péter (Nagy Péter Miklós) szenior kutató (témája: A színpadi táncművészet és a hazai egyházi kultúra: a táncról folyó morális vita) második éves vállalása a munkaterv szerint két érv (Dávid király és Salome tánca) szerepének vizsgálata a tánc megítéléséről folytatott hazai polémiában (prédikációirodalmi korpuszon), valamint a *Nyugat és a tánc* c. szöveggyűjtemény megjelentetése volt. Előbb befejezte a tánc morális megítélésének vizsgálatát: elsőként egy 19. századi forrást publikált (Jean-Joseph Nyssen: *A tánc*, 1882), ezt követte egy – a táncról folyó morális vita témájára vonatkozó – szakirodalmi részlet (Anne Wéry). Ezután megkezdte Salome alakja és tánca morális megítélésének vizsgálatát. Jelenleg az adatgyűjtés folyik, belföldi kiküldetés keretében több hazai könyvtárba ellátogatott (hatvani Hatvani Lajos Múzeum, kalocsai Érseki Könyvtár, keszthelyi Georgikon Könyvtár és Levéltár; Pécsi Egyetemi Könyvtár, veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Veszprém Megyei Levéltár). A kutatás további irányát a tánc és a szépirodalom témakörének elemzése jelentette. Ennek keretében befejezte *A Nyugat és a tánc* szöveggyűjtemény sajtó alá rendezését (bevezető tanulmány, lábjegyzetek), a kötet megjelent. Közreműködött más kiadványok szerkesztésében és konferenciákon, megjelentek szakmai publikációi.

A kutatók közös munkái:

Fuchs Lívia és Gara Márk lektorálták a Major Rita és Tóvay Nagy Péter által összeállított *A „Nyugat” és a tánc* című szöveggyűjteményt s annak bevezető tanulmányát.

Major Rita lektorálta Tóvay Nagy Péter: *Szentivánéji álom: variációk egy témára. A koreográfiák és az irodalmi mű kapcsolata* című tanulmányát.

Tóvay Nagy Péter folyamatosan szerkesztette, Bolvári-Takács Gábor és Major Rita lektori és szerkesztői közreműködésével a *Tánc tudományi Közlemények* c. szakfolyóiratot (2016/1., 2016/2. és 2017/1. számok).

II. A kutatócsoport tagjainak belföldi előadásai és szakmai programjai

2016. szeptember 30-án a kutatócsoport tagjai a Magyar Táncművészeti Főiskolán nyilvános szimpózium keretében ismertették az első kutatási évben elért eredményeiket.

2016. október 14–15-én Kovács Ilona részt vett és „*Dirigálnom Salzburgban nem volt szabad!*” *Dohnányi Ernő hangversenyei Ausztriában (1944–47)* címmel előadást tartott a Magyar Zenetudományi és Zenekritikai Társaság *A zenetörténetírás kritikájától a zenekritikáirás művészetéig*

címmel a 70 éves Tallián Tibor tiszteletére rendezett XIII. tudományos konferenciáján, az MTA BTK Zenetudományi Intézetében.

2016. november 17-én Bolvári-Takács Gábor *Tehetség és módszer. Az Állami Balett Intézet első átfogó önreflexiója, 1961.* címmel előadást tartott a XVI. Országos Neveléstudományi Konferencián, Szegeden.

2017. január 30-án Gara Márk *Az első szovjet-típusú magyar balett* címmel előadást tartott a Színház- és Filmművészeti Egyetem műhelykonferenciáján.

2017. március 17-én emlékülést és kiállítást megnyitót rendeztek Lőrinc György, az Állami Balett Intézet alapító igazgatója születésének 100. évfordulója alkalmából a Magyar Táncművészeti Egyetemen. A kiállítás kurátorai között volt Bolvári-Takács Gábor és Major Rita.

2017. június 9-én Gara Márk *Kultúránk bástyája avagy a Magyar Állami Operaház a Szabad Népből* címmel előadást tartott *A művészet mint kutatás* című konferencián a Színház- és Filmművészeti Egyetemen.

2017. június 19-én Gara Márk *Vashegyi Ernő: Bihari nótája 1954* címmel, Péter Petra *Angelus Iván: Tükrök, 1982.* címmel előadást tartott az MTA Színház- és Filmtudományi Állandó Bizottsága és a Theatron Műhely Alapítvány által szervezett *Philology+Theatre= PHILTHER* című konferencián, az MTA Irodaházban.

2017. június 22–28. között Fuchs Livia tanulmányúton vett részt Velencében, ahol a Cini Alapítványnál kezelt Milloss Aurél hagyaték magyar vonatkozású dokumentumait kutatta.

2017. június 23-án *Táncművészeti és táncpedagógiai kutatási program a Magyar Táncművészeti Egyetemen* címmel önálló szimpóziumra került sor *A világ új képe a művészetben és a tudományban. Fókuszban: a vizuális kultúra pedagógiája* címmel megrendezett 1. Művészetpedagógiai Konferencián, az ELTE Természettudományi Karán. A szimpózium elnöke Bolvári-Takács Gábor, opponense Tóvay Nagy Péter volt. Bolvári-Takács Gábor előadásának címe: *Táncstudományi kutatások a Magyar Táncművészeti Egyetemen.*

III. A kutatás keretében megjelent publikációk

A) önálló kiadványok

Bolvári-Takács Gábor: *Táncos tanévek. Szemelvénygyűjtemény a Magyar Táncművészeti Egyetem történetéhez 1950–2017.* Magyar Táncművészeti Egyetem, Budapest, 2017. 520 o. ISBN 978-615-80297-7-3

Jálics Kinga: *Férfitánc. Portré Zsuráfszky Zoltánról.* Honvéd Együttes, Budapest, 2016. 140 o. ISBN 978-963-12-5954-4. A magyar táncművészet nagyjai 6. Sorozatszerkesztő: Bolvári-Takács Gábor. ISSN 1217-9159

Major Rita – Tóvay Nagy Péter (szerk.): *A „Nyugat” és a tánc. Szöveggyűjtemény a folyóirat tánc témájú cikkeiből (1908–1941).* Magyar Táncművészeti Egyetem, Budapest, 2017. 176 o. ISBN 978-615-80297-6-6. A Magyar Táncművészeti Egyetem tankönyv- és jegyzetsorozata. Sorozatszerkesztő: Bolvári-Takács Gábor. ISSN 1219-9109

Tóvay Nagy Péter (főszerk.): *Táncstudományi Közlemények*, VIII. évf. 2016. 1. szám, 98. o. ISSN 2060-7148

Tóvay Nagy Péter (főszerk.): *Táncstudományi Közlemények*, VIII. évf. 2016. 2. szám, 102. o. ISSN 2060-7148

Tóvay Nagy Péter (főszerk.): *Táncstudományi Közlemények*, IX. évf. 2017. 1. szám, 102. o. ISSN 2060-7148

B) tanulmányok, cikkek

Bolvári-Takács Gábor: *A Táncművészet folyóirat múltja és jövője* = Zempléni Múzsá, XVI. évf. 4. szám, 2016. tél, 90–92. o.

Bolvári-Takács Gábor: *Balettművészek filmszerepei (Bordy Bella, Kováts Nóra, Róna Viktor és Handel Edit egy-egy prózai alakítása)* = Táncstudományi Közlemények, VIII. évf. 2016. 1. szám, 62–66. o.

Bolvári-Takács Gábor: *Beszámoló a Magyar Táncművészeti Főiskola NKFIH-kutatócsoportja első kutatási évének eredményeiről* = Táncstudományi Közlemények, VIII. évf. 2016. 2. szám, 98–101. o.

- Bolvári-Takács Gábor: *Tánc tudományi kutatások a Magyar Táncművészeti Egyetemen* (absztrakt). In: Kárpáti Andrea (szerk.): *A világ új képe a művészetben és a tudományban. Fókuszban: a vizuális kultúra pedagógiája*. Konferenciakötet. ELTE TTK, Budapest, 2017. 182–183. o.
- Bolvári-Takács Gábor: *Tehetség és módszer. Az Állami Balett Intézet első átfogó önreflexiója, 1961* (absztrakt). In: Zsolnai Anikó – Kasik László (szerk.): *A tanulás és nevelés interdiszciplináris megközelítése*. Program, absztraktkötet. MTA Pedagógiai Tud. Biz. – SZTE Neveléstudományi Intézet, Budapest–Szeged, 2016. 253. o.
- Bolvári-Takács Gábor (összeállította): *Lőrinc György: Magyar iskola – nemzetközi színvonal. Gondolatok a táncművészképzésről* = Zempléni Múzsza, XVII. évf. 2. szám, 2017. nyár, 20–26. o.
- Fuchs Lívia: *Hirschberg Erzsébet hagyatéka az OSZMI Táncarchívumában* = Tánc tudományi Közlemények, VIII. évf. 2016. 2. szám 10–39. o.
- Fügedi János – Fuchs Lívia: *Doctrines and Laban Kinetography in a Hungarian Modern Dance School in the 1930s* = Journal of Movement Arts Literacy, Vol. 3. 2016. No. 1. Article 3. (<http://digitalcommons.lmu.edu/jmal/vol3/iss1/3>)
- Gara Márk: *Cesare vagy Cézár? – Smeraldi mester hazai működése* = Tánc tudományi Közlemények, IX. évf. 2017. 1. szám, 4–10. o.
- Kovács Ilona: *Műelemzés a vázlatok segítségével: Dohnányi Ernő B-dúr vonósszextettjének 3. tételé*. In: Kusz Veronika – Ránki András (szerk.): *Dohnányi-tanulmányok 2015*. MTA BTK Zenetudományi Intézet, Budapest, 2016. 7–22. o. (elérhető: http://zti.hu/files/mza/docs/dohnanyi_tanulmanyok_2015.pdf; valamint: http://www.parlando.hu/2017/2017-2/DOHNANYI_TANULMANYOK.htm)
- Kovács Ilona: *A zeneoktatás módszertana az Állami Balett Intézetben 1958 és 1970 között* = Parlando, 2017. 3- szám (http://www.parlando.hu/2017/2017-3/Kovacs_Ilona-Balett.pdf)
- Kovács Ilona: *Változatok Puck-portrékra William Shakespeare Szentivánéji álom című vígjátékának nyomán zenében és táncban* = Tánc tudományi Közlemények, IX. évf. 2017. 1. szám, 25–36. o.
- Magyar László András – Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): *Johann von Münster: Istenes tanulmány az istentelen táncról* (3–5. fejezet) = Tánc tudományi Közlemények, VIII. évf. 2016. 1. szám, 4–16. o.
- Major Rita – Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): *David Vaughan: Frederick Ashton és balettjei* (9. és 15. fejezetek) = Tánc tudományi Közlemények, VIII. évf. 2016. 2. szám 83–94. o.
- Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): *Jean-Joseph Nyssen: A tánc (1882)* (3–4. fejezet) = Tánc tudományi Közlemények, VIII. évf. 2016. 1. szám, 26–38. o.
- Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): *Jean-Joseph Nyssen: A tánc (1882)* (4. fejezet, befejezés) = Tánc tudományi Közlemények, VIII. évf. 2016. 2. szám 4–9. o.
- Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): *M. Simeon Zuccollo: A tánc örülete (1549)* (VII–XII. fejezet) = Tánc tudományi Közlemények, VIII. évf. 2016. 1. szám, 17–25. o.
- Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): *Pierre Riché: Világi és vallási táncok a kora középkorban* = Tánc tudományi Közlemények, VIII. évf. 2016. 1. szám, 45–54. o.
- Tóvay Nagy Péter: *Szalay Karola képei a Táncarchívumban* = Tánc tudományi Közlemények, VIII. évf. 2016. 1. szám, 39–44. o.
- Tóvay Nagy Péter: *Szentivánéji álom: variációk egy témára. A koreográfiák és az irodalmi mű kapcsolata* = Tánc tudományi Közlemények, IX. évf. 2017. 1. szám, 51–89. o.
- Tóvay Nagy Péter – T. Ládonyi Emese (sajtó alá rendezte): *Anne Wéry: A felnagyított tánc a késő középkortól a klasszikus korig: szokás, esztétika és hiedelem az újlatin Európában* = Tánc tudományi Közlemények, VIII. évf. 2016. 2. szám 40–58. o.

(összeállította: Bolvári-Takács Gábor)